

Perspectief op beleidsnota 'Investeren in perspectief'

Louise O. Fresco

20 juni 2018

Investeren in perspectief

De beleidsnota 'Investeren in perspectief' zet een eigentijdse versie neer van het domein 'Ontwikkelingssamenwerking'. De traditionele tegenstelling tussen hulp en handel wordt verlaten door het pad te kiezen van investeringen via de Sustainable Development Goals (SDGs). Daarmee vervangt voorspoed niet onmiddellijk armoede, maar wordt wel gekozen voor een meer inclusieve benadering van het verbeteren van leefomstandigheden, met nadruk op de rol van (jonge) vrouwen.

Nieuw in de nota ten opzichte van vorige is de nadruk op de Afrikaans-Arabische buurregio en voorstellen tot aanpak van het migratievraagstuk. Parallel hieraan worden maatregelen voorgesteld om de noodzaak tot migratie weg te nemen. Dat uit zich in investeringen in klimaatverandering, maar ook in conflictbeheersing en hulp aan landen met een grote vluchtelingenpopulatie. Het grote kernwoord, nadrukkelijk aanwezig in de nota is; werkgelegenheid. Een serie nieuwe handelsinstrumenten wordt voorgesteld, maar dit heeft een duidelijke verbinding nodig naar de nog-niet-gevestigde orde ('missing middle'), waardoor jong ondernemerschap de kans krijgt zich te ontwikkelen.

De nieuwe geografische focus vereist een diepere beschouwing over de verhouding tussen Europa enerzijds en de regio Midden Oosten - Noord-Afrika (MENA) anderzijds. De beschouwing betreft verschillen en overeenkomsten in cultuur, religie en historie. Deze analyse is wenselijk om niet het beeld te creëren dat de regio louter en alleen is komen boven drijven vanwege het migratievraagstuk. De analyse geeft mogelijk ook inzicht in ongedachte mogelijkheden met Marokko. Er zijn in Syrië, Libië en Eritrea veranderingen van structurele aard nodig om de migratiestroom beheersbaar te houden.

Landbouw, water en voedsel

Voedsel en drinkwater zijn eerste levensbehoeftes. Voor relatief droge regio's als MENA en West Afrika is het niet eenvoudig in de eigen voedselbehoefte te voorzien. Met name Egypte is erg kwetsbaar, wat ook blijkt uit de onenigheid met Ethiopië over de voorziene bouw van een dam in de Blauwe Nijl. Tegelijkertijd manifesteert klimaatverandering zich nadrukkelijk in deze regio's en wordt een toename aan water- en voedseltekorten voorzien wanneer er geen actie wordt ondernomen.

De moderne kijk op voedsel is die van het voedselsysteem, waarbij niet geïsoleerd naar een gewas of een product wordt gekeken, maar naar het totaal aan politieke, sociaaleconomische en biofysische factoren. Die factoren bepalen hoeveel en welk type voedsel er op een bepaald moment aanwezig is, welke route dat aflegt, wie er toegang toe heeft, wat er onderweg verloren gaat, waar de restproducten blijven en wat de invloed is op de kwaliteit van natuurlijke hulpbronnen. Daarmee worden onderwerpen als urbanisatie, landgebruik, waardeketens en circulaire economie betrokken bij het voedselvraagstuk.

Deze multidisciplinaire benadering zorgt er ook voor dat meerdere SDGs tegelijkertijd worden geadresseerd. Vanuit deze benadering kan efficiënter en effectiever worden ingezet op de aanpak van meer specifieke uitdagingen in het groene en blauwe domein, zoals het resistent maken van een gewas, het klimaatbestendig maken van een stroomgebied, of het kiezen voor een ontwikkeling die jongeren en/of vrouwen een beter leven of een hoger inkomen verschaft.

De landbouw is overal ter wereld de motor van ontwikkeling geweest. De opkomst van andere sectoren stond toe dat het arbeidsoverschot uit de landbouw elders terecht kon. Dit ging meestal wel gepaard met een (tijdelijke) bescherming van de eigen landbouwmarkt. Voor landen met een grote rurale populatie zoals Ethiopië is dit een grote uitdaging. De vraag is ook of jongeren actief willen en kunnen blijven in de landbouwsector, met een leven voor de boeg met een hak in de hand of lopend achter twee ossen. Een meer fundamentele aanpak is nodig, waarbij boer-zijn een interessanter beroep wordt, met meer toegang tot moderne technieken en een nadrukkelijker rol en beloning in de totale waardeketen.

De snel stijgende consumptie van dierlijke eiwitten wereldwijd creëert een andere uitdaging. Volgens de FAO zorgt de combinatie van stijgende wereldbevolking en stijgende consumptie van dierlijk eiwit tot een totale toename van de voedselvraag met 70%. Terwijl naast beschikbare arbeidskracht ook geschikte gronden voor andere doeleinden worden ingezet (urbanisatie, klimaat, natuur) of ongeschikt raken voor landbouw (degradatie).

Kennis is niet alleen macht, maar draagt ook bij aan menselijke waardigheid en aan een leven dat het waard is geleefd te worden. Het is ook een belangrijk Nederlands exportproduct. De *Dutch Diamond*, het model waarbij overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen in Nederland met elkaar optrekken, mag nadrukkelijk neergezet worden, maar moet zich in de context van de beleidsnota duidelijk aan de SDGs committeren. Daarbij is de connectie met toegepast en fundamenteel onderzoek cruciaal, zowel ter ondersteuning van het beleid als voor verdere innovatie van het exportproduct zelf.

Suggesties voor beleid

- Maak een diepere analyse van de verhouding tussen Nederland/West Europa en de nieuwe partnerregio (MENA, West Afrika), die verder gaat dan het migratievraagstuk.
- Leg een verbinding tussen investeringen in kennis (volgens een mbo/hbo-wo model) en werkgelegenheid voor jonge ondernemers. Laat de beoogde mkb-startup instrumenten toegang bieden aan jonge ondernemers die nog geen track record hebben (missing middle).
- Zet hiernaast de *Dutch Diamond* benadering in, en typisch Nederlandse manier van zaken doen met aangetoonde meerwaarde die bewondering oogst en recht doet aan SDG 17 (partnerships).
- Zet bij het Klimaatfonds in op investeringen die veel werkgelegenheid bieden en die relatief droge regio's goed kunnen gebruiken (vasthouden van regen- en rivierwater, gewasveredeling op droogte- en zouttolerantie, goede balans natuurlijke ecosystemen – landbouwsystemen met maximum aan koolstofvastlegging, ontwikkeling en toepassingen van zonne-energie, leefbaarheid in steden)
- Verbind de nota nadrukkelijk met de meer algemene uitdagingen voor de partnerregio: urbanisatie, tegengaan van voedselverliezen, versterken van agrologistiek en waardeketens, investeren in de boer(inn)en van de toekomst en in andere sectoren met een hoge werkgelegenheid.
- Zorg voor aandacht voor (multidisciplinaire) capaciteitsopbouw, en een stevige connectie met zowel fundamenteel als toegepast onderzoek. Een optimale benutting van kennis draagt bij aan de optimalisatie van de investeringen.
- Stimuleer samenwerking van Nederlandse organisaties met internationale instellingen om verder bij te dragen aan succesvolle implementatie van het beleid en afstemming van internationale agenda's zoals de SDG. De huidige financieringsmechanismen sluiten potentieel waardevolle partners uit.

Kijk voor meer informatie ook op:

<https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Themas/Van-honger-naar-voedselzekerheid.htm>

